

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

SVERIGE 15:—
NORGE 15:—
DANMARK 15:—

MARS 2 · 91

Vad finns i kistan? undrar Helena och Alexandra. Det som fångat deras intresse är Kungl. Myntkabinettets utställning PENGALEK. En utställning om pengar – i saga, lek och verklighet (visas 30 januari till 10 mars).

Foto: Ulf Bruxe (RIK).

Samanidisk mula från Nisabur **sid 29**

Ecuador – Jordan och guldet **sid 30**

Mynten i ett 1800-talshus **sid 34**

Myntfynden vid Jomala kyrka **sid 36**

Fransk belöning till svensk sopran **sid 42**

AUKTIONSVERKET

STOCKHOLM

MYNTAUKTION 22 - 23 MARS 1991

Vi försäljer en betydande samling av svenska och utländska mynt, svenska sedlar inklusive privatbanksedlar och några medaljer.

Visning i våra lokaler Regeringsgatan 19¹, onsdag 20/3 kl 11-18, torsdag 21/3 kl 9-15.

Katalog kan beställas genom inbetalning av 75 kr till postgirokonto 654-4.

AB Stockholms Auktionsverk

Gallerian / T-baneplanet Kungsträdgården, Box 16256, 103 25 Stockholm, Telefon 08-14 24 40

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ORGAN FÖR SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Sandhamnsgatan 50 A, n.b.
115 28 Stockholm
Telefon 08-667 55 98
(tisdag - fredag kl 10.00 - 13.00)
Svensk Numismatisk Tidskrift:
Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken
SNT utkommer den 1
i månaderna februari - maj och
september - december
Prenumeration: helår 100: -

ANSVARIG UTGIVARE
Ian Wiséhn

REDAKTION
Monica Golabiewski Lannby
Kjell Holmberg (annonsering)
Manuskriptgranskning:
Lars O. Lagerqvist
Redaktionssekreterare:
Margareta Klasén
(adress och telefon se ovan!)

ANNONSER

Bokning

Tel 0292-303 45 kvällstid o helger

Annonspriser:

2 sidor (mittuppslag)	2 000: -
2:a omslagssidan	1 450: -
omslaget 4:e sida	1 800: -
1/1 sida (151 × 214 mm)	1 200: -
2/3 sida (99 × 214 mm)	850: -
1/2 sida (151 × 105 mm)	650: -
1/3 sida (47 × 214 mm)	450: -
1/4 sida (72 × 105 mm)	350: -
1/6 sida (47 × 105 mm)	250: -
1/12 sida (47 × 50 mm)	150: -

Sista materialdag:

Den 1:a i månaden
före utgivning

Heloriginalt manus och
gärna skiss.

Sändes till SNT,
adress enl ovan.

*Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas*

Tryck:

Masterprint Sätteri & Tryckeri AB
ISSN 0283-071X

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Vårprogrammet 1991

Om ej annat anges, hålls mötena kl 18.30 på Sandhamnsgatan 50 A (Föreningens nya lokaler, tag buss nr 41 till Rökubbsgatan eller T-bana till Gärdet).

- Mars 14 Kenneth Jonsson berättar om nya rön beträffande 1100-talets svenska myntning.
- April 11 **Obs! Ändrat program!** Föredrag av Ian Wiséhn kl 19.00 i Medaljsalen, Kungl. Myntkabinetet (ingång genom Historiska museet, Narvavägen). Lätt supé ordnas efteråt. Obligatorisk anmälan till supén till kansliet senast 10.4.
- April 23 Vårauktion i Statens Historiska museer.
- Maj 3 Årsmöte i Stockholm. Utflykt dagen efter. Närmare program meddelas senare.
- Juni 1 Preliminärt datum för utflykt till Adelsö-Björkö (Birka). Obs helt dagsprogram.

NNÅ 1983-84

Den senaste årgången av *Nordisk Numismatisk Årsskrift* kan beställas från SNF:s kansli. Årgången omfattar 231 sidor och kostar 250 kronor + porto. Beställningar utom Sverige göres direkt från distributören Den Kgl. Mønt- og Medaillesamling, Nationalmuseet, DK-1220 Köpenhamn K.

Red.

SNF:s kansli

har postadress:

Sandhamnsgatan 50 A nb
115 28 Stockholm.

Telefontid tisdag - fredag 10-13,
tel 08-667 55 98.

Besökstid 10.30-13.00 tisd -fred.

Semesterstängt:

midsommar-1 sept samt jul- och
nyårshelgerna.

Från Kungl Myntkabinetet

se sid 28.

Svar på SNF:s julfrågor

se sid 46.

Myntset 1990

från Sverige (32:-), Danmark (134:-), Finland (59:-) och Norge (55:-) har nu inkommit och kan hämtas på kansliet, Sandhamnsgatan 50 A tis-fre 10-13. Till övriga - som ej hämtar - expedieras mynten som vanligt mot postförskott.

Kansliet

**BLI MEDLEM I SNF —
GOD SERVICE UTLOVAS.
ANMÄLNINGS-
BLANKETT**

**TEL 08-667 55 98
tisd - fred 10-13.**

Hans Franzén

1928 – 1991

F.d kaptenen Hans Franzén, vår tidnings omtyckte och duglige tekniske redaktör, avled hastigt den 22 januari.

Född i Karlstad och upp vuxen i Jönköping fick vännen Hans en militär yrkesbana och tjänstgjorde de sista åren före sin pensionering vid marin-staben som redaktör.

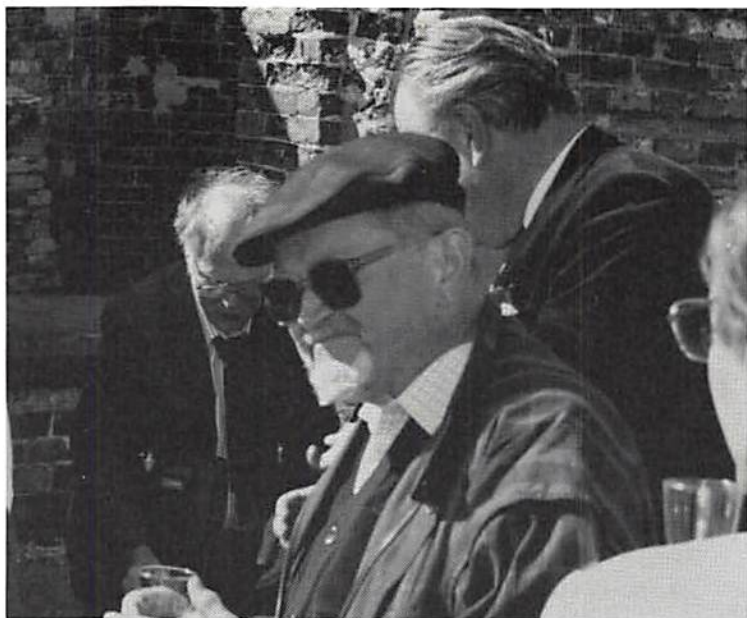
När Frank Olrog under 1980 framförde sin önskan att avgå från redaktörposten vid Myntkontakt, som SNT då kallades, efterlyste vi en frivillig kraft bland våra medlemmar. Det blev Hans som anmälde sig – han hade gått in i SNF 1968 – och så började ett mycket givande samarbete fr o m 1981. Kort efter den 15 i varje månad (utom under sommaren) kom han upp med förslag på en färdigredigerad tidning, som han klippt ihop hemma vid sitt skrivbord. Sällan var det något som behövde ändras. Rättade korrektur och eventuella, sent inkomna bilder hämtade han så hos Margareta och så bar det av till tryckeriet, de första åren Ordfront, sedan Masterprint. (Endast auktionsnummren förblev Frank Olrogs uppdrag.) Aldrig någonsin uteblev han och alltid fick tryckeriet materialet – om det någon gång blev en försening, låg inte felet hos honom.

Mycket berättigade var de belöningar han fick: guldnålen 1983 och förtjänstmedaljen 1987.

Senast sågs vi tisdagen den 15 januari, då han var uppe med första numret för året och visade upp det för redaktörerna och "manuskriptläsaren". En vecka senare var han borta. Vi i redaktionen, SNF:s styrelse och medlemmar känner en stor saknad efter vår medarbetare och vän, samti-

Uppskjuten medaljutställning

Med hänsyn till det rådande världsläget har Kungl Myntkabinettet beslutat uppskjuta utställningen av sovjetisk medaljkonst, som skulle ha öppnats i slutet av mars 1991. Den omfattar verk av ett 80-tal konstnärer och har sammanställts av Pusjkin-museet i Moskva och Eremitaget i Leningrad. Underhandlingar om en annan utställning pågår, men den kan inte öppnas så snart som i mars.

Hans Franzén på Åland 1990.

digt som vi är djupt tacksamma för hans insatser under ett decennium.

Under förra årets lyckade Ålandsre-

sa deltog såväl Hans som hans kära Vivan. Till henne framför vi vårt djupa deltagande. *Lars O. Lagerqvist*

KUNGL. MYNTKABINETTET

*inbjuder till
föreläsningar kring sparbankernas historia
från 1800-talets början till våra dagar.*

Föredragen hålles torsdagar kl. 19.00.

FRI ENTRÉ

14 mars Medaljsalen, Kungl. Myntkabinettet
(ingång genom Historiska museet, Narvavägen)

Direktör Torbjörn Hessling

"Att spara eller inte spara – vilken fråga!"

*En återblick på den sparfrämjande
verksamheten från 1820 och framåt.*

11 april Medaljsalen, Kungl. Myntkabinettet
(ingång genom Historiska museet, Narvavägen)

1:e antikvarie Ian Wiséhn

*"Yppighets nytta" – Den ekonomiska
diskussionen under 1700-talet.*

En signerad samanidisk mula från Nisabur

Av Hans Lundberg

Det här avbildade islamiska guldmyntet, en *dinar*, har en vikt av 3,80 gram och en diameter på 22 mm (Fig. 1). Myntorten, Nisabur, är staden Nishapur i nuvarande nordöstra Iran. Åtsidan bär, något korrumperat, årtalet 357 e.H. (967/68 e.Kr.) och skall således tillskrivas den samanidiske fursten Mansūr ibn Nūh (350–66 e.H.). Centrumfältet innehåller som vanligt början av trosbekännelsen ("Det finns ingen gud, utom Allah allena. Han har ingen partner/medgud"). Denna fortsätter på frånsidan ("Åt Allah! Muhammed är Allahs budbärare"). Frånsidan är åtskilligt äldre än åtsidan. Förekomsten av namnet al-Mustakfī billah (kalif 333–34, postumt på samanidmynt 334–45) och Nuh ibn Nasr (emir 331–43) visar på minst 14 (hidjra-) års skillnad mellan frånsidans och åtsidans tillverkning. Smärre anakronistiska präglingar är inte ovanliga inom islamisk numismatik, men klara hybridfall i guld – såsom detta – är sällsynta.

Just från Nisabur finns ett exempel på hur en samanidisk åtsidesstamp från år 375 (985/86) först kombinerats med en kakwaihidisk frånsida från Isfahan ca 432 (1040/41). Samma samanidiska åtsida har, på ett annat mynt, använts tillsammans med en seldjuqisk åtsida (sic!) från år 449 (1057/58). Tidsdifferensen är i det första fallet ca 57 hidjraår, i det senare 74. Var och hur dessa mulor tillkommit är för närvarande okänt (1, 2). En annan anmärkningsvärd mula består av en officiell abbasidisk åtsida från Samarqand 218 (833/34) och en imitativ, pseudosamanidisk (troligen volgabilgarisk) frånsida av en typ som introducerades år 295 (907). Tidsdifferensen mellan myntsidorna är här minst 77 år, troligen 80–85 (3).

Förklaringen till den här beskrivna hybriden, som är i författarens ägo, torde vara att ett misstag begåtts i myntverkstaden eller att en akut brist på myntstämper förelegat. Denna dinar har ytterligare en egenhet. I åtsidans yttre omskrift, ungefär kl. 9, finns ett arabiskt ord med fem bokstäver, vända inåt (se teckning, Fig. 2). De överensstämmer väl med tecknen på en annan dinar från Nisabur med årtalet 336 (947/48) (4) och som lästs

Fig 1. Dinar, slagen i Nisabur 357 e.H. (967/68 e.Kr.). Pilen utvisar platsen för gravörnsnamnet. Jämför fig 2.

som *al-Hārith* ("Plöjaren"), vilket skulle vara stampsnidarens namn. Den arabiska skriftens primitiva karaktär leder ofta till helt olika tolkningar och även i detta fall kan alternativa läsningar tänkas. Att det är stampgravörens namn som smugits in råder dock inget tvivel om. Signerade islamiska mynt är ovanliga, men fler och fler upptäcks successivt, pga ökad uppmärksamhet (5). Författaren har ytterligare två varianter från 336 med denne gravör. Andra sådana dinarer finns i ANS, New York, och Tübingen, Tyskland. Det är endast bland vissa sena islamiska myntningar (900- och 1000-tal; samanidiska, pseudosamanidiska, volgabilgariska, buwaihidiska, kakwaihidiska) långt från islamiska Kalifatets centrum som signatur konstaterats.

Referenser:

1. Lowick, N., A Samanid/Kakwaihid mule. *ANSMN*, 14. New York 1968.
2. Lowick, N., The wandering die of Nisabur: a sequel. *ANSMN*, 28. 1983.
3. Rispling, G., Islamic imitations. *NMÅ* 1982. Helsingfors 1985. (S. 35, not 18 b)
4. *Münzen und Medaillen AG, Basel*. Vente publique 75, 4 décembre 1989 (mynt nr 496, bestämning av L. Ilisch).
5. Rispling, G., Names of die engravers on 10th century Islamic coins. *NM XXXVII* (Festskrift till Lars O. Lagerqvist). Stockholm 1989.

Fig 2. Gravörens namn på myntets kant. Förstoring.

Kungl Myntkabinettet

Utställningar: Ingång Narvavägen (hörn Linnégatan) 2 tr, Stockholm

Specialutställningar:
"Ur dolda gömmor"

"Pengalek"
30/1 – 10/3

Ring i övrigt telefon 08-783 94 00
för information.

Museet:
Tisdag – söndag 12–17
Måndag stängt

Besökstid: tisdag 13–16
ingång Narvavägen

Besöksadress
(efter överenskommelse om tid
per telefon): Storgatan 41

Postadress:
Box 5405, 114 84 Stockholm
Tel: 08-783 94 00

Ecuador – Jordan och guld

Av Ian Wiséhn

Ryktena om guld och silver drev spanjorerna till Sydamerika. Kampen om inkaguldet krossade en av de stora högkulturerna. Men historien upphör inte med detta. Av de koloniala områdena skapades med tiden en rad självständiga republiker. Om en av dessa handlar Historiska museets utställning: ECUADOR – JORDEN OCH GULDET. Detta är en vandringsutställning som har visats i Europas största städer – Paris, Madrid, Frankfurt och Wien. Det är en av världens finaste samlingar av arkeologiska konstskatter och omfattar över hundra föremål, varav åttio är av keramik och resten av guld och platina. Fynden går långt tillbaka i tiden. Redan 3500 fKr började man tillverka keramik, den äldsta på den amerikanska kontinenten. En ny värld öppnar sig för besökarna. I denna utställning, som varar 17 januari – 10 mars 1991, deltar Kungl Myntkabinetet med en rad mynt och sedlar – från Filip II:s regering till idag.

Mynten under den spanska tiden

De spanska conquistadorerna införde de första mynten i regionen (Nya Granada) under 1500-talet och ett första myntverk inledde sin verksamhet i Bogotá under 1620-talet. Klippta mynt av silver och guld och vanliga rundmynt framställdes av silver från Potosí i Peru. I det spanska Amerikas historia har Potosí varit av ofantlig betydelse. Silvret från silverberget i Potosí blev snart bestämmande för den spanska statsbudgeten. Det betalade

alla utgifter för erövring och försvar av det spanska kolonialväldet i Amerika, det spanska tronföljdskriget osv. Uppskattningsvis anges den totala mängden fullödig silver som brutits ur det "Rika berget" från öppnandet 1545 till kolonialtidens slut – till den fabulösa siffran av 6 000 kubikmeter.

År 1729 öppnades ett myntverk i Popayan för prägling av främst guldmynt. 1811 inleddes befrielsekampen från Spanien i Nya Granada. Detta krig som främst fördes av general Simon Bolivar och hans trupper gav de upproriska många segrar, bl a vid Boyacá 1819. Republiken Colombia (till en början union mellan Colombia, Venezuela, Panama och Ecuador) skapades i början av 1820-talet.

Spanska kolonialmynt slogs i Bogotá fram till 1820 och i Popayan fram till 1822.

Den första självständiga myntpräglingsen

Under den koloniala perioden användes spanska mynt i Ecuador, till större delen slagna av syd- och mellanamerikansk ädelmetall, främst silver, i denna världsdels spanska myntverk. De allra första försöken att skapa egna betalningsmedel var då man 1831 kontrollerade (dvs motstämpling av mynt för att beteckna gångbarhet, äkthet, sänkt eller höjt värde) mynt från Colombia med de inslagna bokstäverna M.D.Q. (Moneda de Quito). År 1833 öppnades ett myntverk i Quito, som tillverkade mynt som på åtsidan hade samma motiv som de samtida från Colombia. På deras framsida finns en sol mellan två berg. Ecuador utgav foortfarande mynt i valörerna *real* och *escudo* enligt det gamla koloniala myntsystemet, 16 *realer* = 1 *escudo* (eller 2 *peso*). Man önskade efterlikna mynten från Colombia, Spanien och Förenta staterna, vilkas mynt också cirkulerade i Ecuador.

Som en kuriositet kan nämnas att i Herman Melvilles bok *Moby Dick* förekommer ett guldmynt från Ecuador. Detta mynt utlovades av kapten Ahab till den sjöman som först siktade den vita valen.

Moderna mynt

År 1872 övergick Ecuador till decimalsystemet. Den nya myntenheten blev *sucre*, uppkallad efter landets befriare Antonio José de Sucre (1795–1830), och indelades i 100 *centavos*. Sucres porträtt förekommer på de flesta av landets mynttyper efter 1872 tillsammans med landets vapensköld. Även en annan nationalhjärte finns avbildad på 5- och 10-centavomynten från 1928 och 1929, nämligen José Rocafuerte. Sedan 1872 har alla mynt från Ecuador präglats i utlandet, främst i Storbritannien, Förenta staterna och Peru. Vid början av 1900-talet tillverkades nästan alla lägre valörer i silver, men idag framställs de av kopparnickel eller i järn överdraget med nickel.

Mellan åren 1833 och 1856 utkom en rad guldmynt i höga valörer. Efter införandet av decimalsystemet har emellertid guldmynt endast präglats vid ett fåtal tillfällen (1899, 1900 och 1928).

Fortsättning på sid 33

Bildtexter:

1. Peru, Karl II, 8 *realer* 1679, silvermynt präglat i Potosí.
2. Peru, Karl III, 4 *realer* 1771, silvermynt präglat i Potosí.
3. Peru, Karl IV, 8 *realer* 1792, silvermynt präglat i Lima.
4. Peru (självständigt), 8 *realer* 1822, silvermynt präglat i Lima.
5. Ecuador, 1 *real* 1833, silvermynt präglat i Quito.
6. Ecuador, 4 *escudos* 1836, guldmynt präglat i Quito.
7. Ecuador, 4 *realer* 1843, silvermynt präglat i Quito.
8. Ecuador, 4 *realer* 1857, silvermynt präglat i Quito.

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppgiv samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel 046-14 43 69

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

Sedlar

Innan befrielsen 1822 cirkulerade spanska sedlar i Ecuador. De första egna sedlarna utgavs 1868 av Banco del Ecuador. Även andra banker hade sedelutgivningsrätt, men efter revolutionen 1925 fick den nyinrättade Banco Central de Ecuador monopol. De flesta sedlar är tryckta hos American Bank Note Company i Förenta staterna.

Bildtexter:

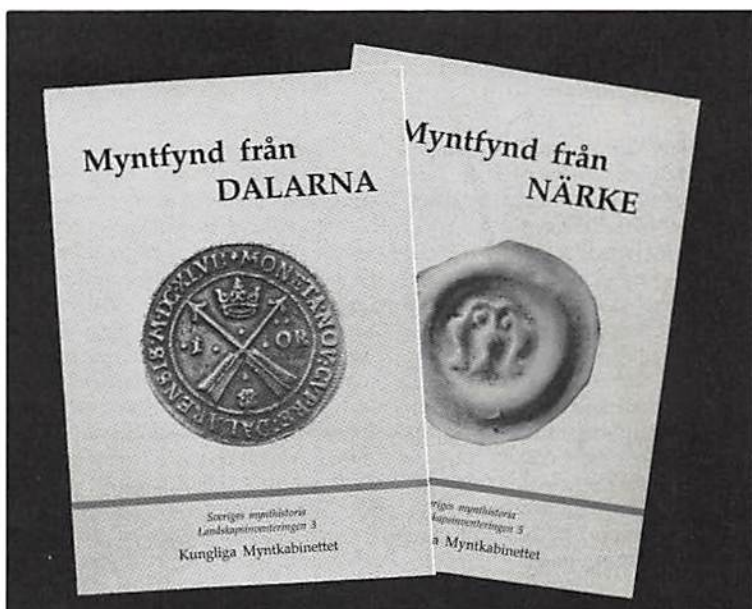
9. Ecuador, 5 francs 1858, silvermynt präglat i Quito.
10. Ecuador, 2 centavos 1872, kopparmynt präglat i Birmingham.
11. Ecuador, 1 sucre 1884, silvermynt präglat i Birmingham.
12. Ecuador, 10 centavos 1928, mynt i koppar-nickel präglat i Philadelphia.
13. Sedelprov utförd av privatbanken El Banco sur Americano 1920 i valören 20 sucre.

Greshams lag

Varför cirkulerar inte våra numer årligen utgivna jubileumsmynt, präglade i ädelmetaller? En frågeställning som kan besvaras om man har bas-kunskaper inom penningens historia. Den som först satte sig ner att fundera ut om marknaden för mynt hade någon slags självreglering. Sir Thomas Gresham, har gett oss ett tillfredsställande svar. Denne man, som levde mellan åren 1519–1579, hade en bankir- och finansmannakarriär bakom sig och har gett oss en abstrakt förklaring varför vissa typer av mynt trängs ut från marknaden. Teorin har uppkallats efter sin upptäckare, och går under namnet "Greshams lag." Denna förklaring visar förenklat, att när två nominellt likvärdiga mynt som har olika metallvärde möts, så trängs det värdefullare ut. I och med detta försvinner det mynt som har den värdefullare metallen eller högre halt. Man går helt enkelt till varudaglig-handeln och använder sig av det mindre värdefulla myntet. Det mynt som har det högre värdet tesaurerar man. I vissa fall gäller detta även för pappersmynt i olika myntslag. Dåliga pengar uttränger de goda. I princip så försvinner de undervärderade mynten.

Allt detta innebär att de mynt som fått ett för högt värde i myntverket på ett självreglerande sätt uttränger de som har fått ett för lågt nominellt värde.

Anders Hagström

Myntfynd från DALARNA

Sveriges mynthistoria. Landskapsinventeringen 3

Katalogen innehåller 108 beskrivna myntfynd, spridningskartor, fyndregister, ortnamnsregister, sägner och kuriosa samt fem bildplanscher.

Boken är tryckt i A4-format, limbunden och omfattar 110 sidor. Författare: Ian Wiséhn.

Myntfynd från NÄRKE

Sveriges mynthistoria. Landskapsinventeringen 5

Katalogen innehåller 94 beskrivna myntfynd, spridningskartor, fyndregister, ortnamnsregister, sägner och kuriosa samt fem bildplanscher.

Boken är tryckt i A4-format, limbunden och omfattar 88 sidor. Författare: Monica Golabiewski Lannby.

Beställes genom

Kungl. Myntkabinettet, Box 5405, 114 84 Stockholm.
Tel. 08-783 9400.

Priset är 70:— resp 65:— plus porto.

Förut finns utgivna Myntfynd från Östergötland, 51:—, Ångermanland 51:— samt Uppland 127:— plus porto.

Mynten i ett 1800-talshus i södra Dalarna

Av Stig Welinder

Arkeologer och myntsamlare använder metalldetektorer. Alla de husgrunder efter torp och andra bostäder, som ligger överallt i marginalen av det svenska kulturlandskapet, har visat sig kunna vara givande fyndplatser. I denna artikel skall jag försöka visa på betydelsen av att mynten inte berövas sitt sammanhang genom att letas upp med detektorer och grävas upp isolerade. Jag skall försöka visa något av den ytterligare kunskap, som mynten ger genom att vara bestämda inte bara vart och ett för sig utan alla från samma husgrund tillsammans och i relation till varandra i tid och rum. Inte minst det sista är viktigt.

Granströms är en arbetarbostad i Nyberget, Stora Skedvi socken, Dalarna, uppkallad efter Anders Gustafsson Granström, som lät bygga huset och flyttade dit med sin familj 1805. Sedan bodde tre generationer Granström i huset, och 1862 övergavs det, då sonsonen Johan Granström med sin familj flyttade till det växande industrisamhället Hosjö utanför Falun. Det var för övrigt därifrån, som farfar hade flyttat 57 år tidigare, för att börja arbeta som smältare vid Lövsåsens bruk nära Nyberget.

Utgrävningen av Granströms och området närmast runt huset 1988–1989 gav sammanlagt elva mynt. Alla är starkt slitna kopparmynt. På de flesta kan inte årtalet läsas, och på många kan inte heller bilderna tydas på båda sidor. Mynten måste dateras utifrån myntförordningarnas bestämmelser för diameter och vikt. Detta betyder att mynten saknar samlarvärde.

De äldsta mynten är halvskillingmynt präglade av riksgäldskontoret 1799–1802. Det yngsta myntet är en ettöring präglad för Oscar I 1856–1858. I figur 2 är mynten fördelade på fyra präglingsperioder. Ett tolfte föremål, tillfört den äldsta perioden i figuren, är en spelmarker av typen "Görtzens huvud".

Det är notabelt hur väl präglingsstilen för mynten i och runt husgrunden överensstämmer med den tid, som huset har varit bebott enligt kyrkböckerna: 1799–1858 respektive 1805–1862. Förskjutningen om ungefär fem år är ett mått på myntens brukstid.

Utgrävningsplanen (fig 1) visar hur det ligger avfall runt huset. Mynt finns både inuti och utanför huset (fig 2). Huset har haft plankgolv, och det är ganska naturligt att några mynt försvunnit ner i golvspringorna. Det ligger emellertid fler mynt utanför huset, och dessa tycks inte ligga slumpvis. Mynten ligger runt dörrarna och i en distinkt liten ansamling bakom huset. Däremot ligger inga mynt i anhopningen av hushållsavfall runt husknuten till höger ut genom dörren.

Det går inte att säga varför det ligger mynt från husets hela användningstid just på ett och samma ställe bakom huset. Däremot är det viktigt att frågan går att ställa: mynten kommer att lära oss något om hur de tre familjerna kastade avfall, hur de organiserade sin vardag på ett mycket grundläggande plan.

Mynten vid dörrarna förefaller likaledes inte vara ditkomna av en slump. Observera hur det runt vardera dörren (fig 2) ligger mynt från olika tid. Tanken ligger snubblande nära till hands, att huset först vid uppförandet 1805 försågs med en dörr direkt utifrån in i det enda rummet. Senare, omkring 1820 enligt mynten, byggdes en förstuga till. De flesta mynten ligger faktiskt runt dessa dörrar. De visar hur småmynt tappats, när kläder har skakats om, då husets invånare har gått in och ut, eller när växelpengar har hanterats vid gårdfarihandel i dörröppningen.

Denna iakttagelse är viktig inte bara därför att den visar hur och varför huvuddelen av mynten hamnat i och utanför husgrunden. Det är ett specifikt urval situationer, i vilka mynt har hanterats, som har bestämt sammansättningen av totalmängden mynt ifrån husgrunden. Utan att förstå dessa handlingar blir sammansättningen av myntmängden oförståelig, och i vilka handlingar mynten har ingått förstås bara utifrån deras relationer till husgrunden, till andra föremål och till varandra. I modern arkeologi sorterar denna sorts tankegångar under den kontextuella arkeologins teoribildning.

Tankegångar av detta slag blir fundamentala, om man önskar ställa frågan, varför mynt är så mycket van-

ligare under husets första användningsår jämfört med de följande decennierna. Det är inte självklart att den första familjen var den rikaste och därför strödde mest pengar omkring sig. Det har också betydelse exakt hur man hade för vana att hantera mynt. För de tre familjerna i Granströms gäller till exempel, att bara den första har tappat pengar genom golvspringorna, medan alla tre har tappat mynt vid dörren och kastat (?) mynt med avfallet bakom huset eller vad man nu haft för sig där. För resten är det kanske så, att den andra familjen, sonen till Anders Granström, lät lägga in ett nytt och tätare golv utan golvspringor. Det skulle göra det väsentligen mindre riskfyllt att tappa mynt inomhus.

Dessa i och för sig triviala kontextuella tankegångar måste vara med vid förståelsen av sammansättningen av myntmassan från en utgrävningsplats. Eljest ligger det ju nära till hands i det föreliggande fallet att se minskningen i mängden småmynt i husgrunden efter 1809 som ett resultat av myntsystemets sammanbrott under finska krigets oehjdade sedeltryckande och pappersmyntfotens införande 1818, då "utländska resande klagade på att det var svårt att få kopparmynt till grindslantar" (Lagerqvist et al. 1960, s 184).

En bidragande orsak till bristen på grindslantar var tydligen, att folk tappade dem genom golvet, när de skulle kränga av och på sig rocken i en trång farstu.

Litteratur

Holst, G. 1977. Spelpenningar avsedda för kortspel. *Numismatiska litteratursällskapet i Göteborg*, Göteborg.

Lagerqvist, L. O. & Nathorst-Böös, E. 1960. *Mynt och medaljer och annan numismatik*. P. A. Norstedt & söners förlag, Stockholm.

Tingström, B. 1963. *Svensk numismatisk uppslagsbok. Mynt i ord och bild 1521–1962*. M C Hirsch AB Förlag, Stockholm.

Welinder, S. 1989. Ett bidrag till knappologin i södra Dalarna under 1800-talets förna hälft. *Mänsklighet genom Millenier. Rikssantikvarieämbetet*, Stockholm.

ORDNAR, MÄRKEN FALLSKÄRMSMÄRKEN

Polska eller Sovjetiska

Skriv, på tyska eller engelska, till:

Wojciech Stela

Oświatowa 6
01366 Warszawa 83
POLEN

En gåva från Gustav III

Under årens lopp har Kungl. Myntkabinettet mottagit en rad gåvor från våra kungahus. Främst gäller detta dynastin Bernadotte, med många upprepade gåvor från t ex. Oskar I och Oskar II. Men även under 1700-talet förekom det då och då gåvor. I museets inventarium finns under nummer 374 N. en anteckning om ostindiska mynt, som skänkts av Gustav III år 1789. Mer står att finna i Antikvariskt-topografiska arkivet (ATA):

Protocoll hållit i Kongl. Witterhets Historie och Antiquitets Academien wid Dess Enskildta sammankomst den 2 Januarii 1789.

Punkt 1. Herr Kongl. Secreteraren Hallenberg aflämnade till Secreteraren att uti Kongl. Cabinetet förwara 15 stycken större och mindre mynt af åtskillig metall, förmodligen Ost Indiske, hvilka Hans Majst Konungen nyligen i nåder behagat tillställa Kongl. Secreteraren, att till Academien framgifwa.

Den Hallenberg som nämns i protokollet är Jonas Hallenberg (1748–1834), som senare i livet skulle bli riksantikvarie och chef för Kungl. Myntkabinettet.

De ostindiska mynten kan knappast identifieras, då det under 1700-talet inte var lika viktigt som idag att behålla ett föremåls proveniens. Det är därför ytterst ovanligt att så tidiga inventarienummer finns utsatta vid mynten i den systematiska samlingen.

Var kung Gustav III fått mynten är också okänt. Troligen hade han i sin tur fått dem från någon besökare — kanske en svensk som följt med någon av Svenska Ostindiska kompaniets fartyg i orienten.

Ian Wiséhn

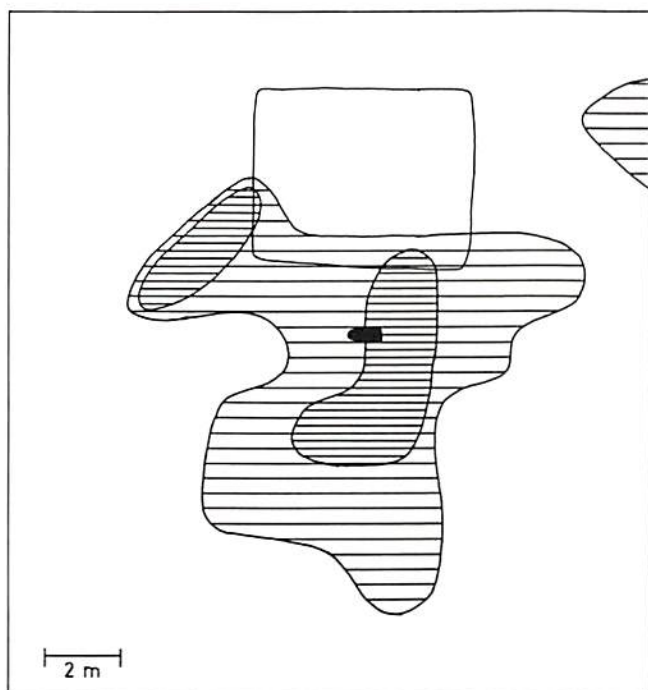

Fig 1. Det fosfatkarterade området runt Granströms. Skrafferingarna betecknar höga och medelhöga fosfathalter i marken. Fosfathalten är ett mått på mängden organiskt avfall, t ex hushållsavfall och latrin, på en arkeologisk fyndplats. Med svart är ritat husets trappsten.

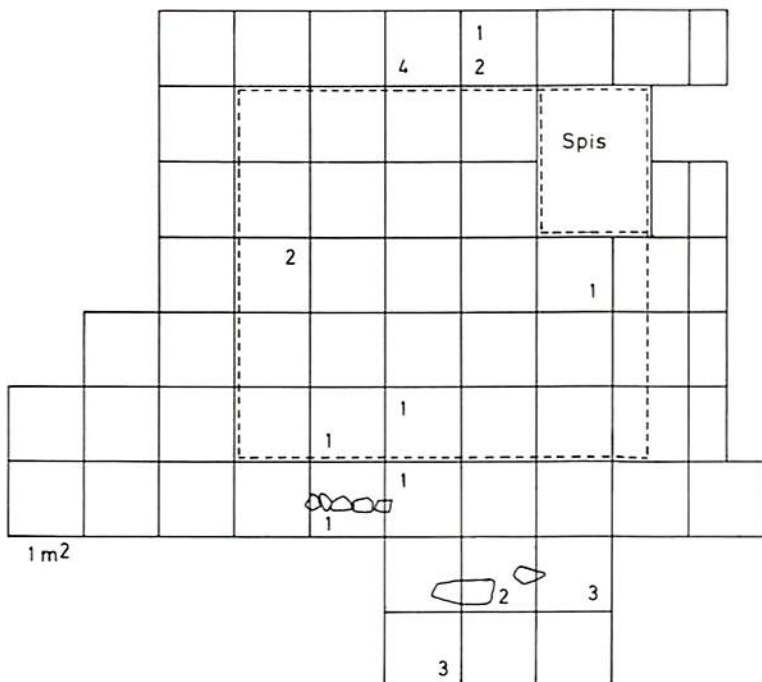

Fig 2. De utgrävda rutorna i och runt Granströms. Observera hur utgrävningen utanför huset (den streckade begränsningen) omfattar två avfallshögar indikerade av höga fosfathalter i figur 1. Trappstenarna till två dörrar är utritade. 1 = mynt präglade 1799–1809, 2 = 1819–1830, 3 = 1835–1855, 4 = 1856–1858.

Myntfynden från den medeltida stenkällaren vid Jomala kyrka, Åland

Av Olle Hörfors, Mariehamn

Inledning

Vid de arkeologiska undersökningarna av en stenkällargrund nära Jomala kyrka 1952 och 1987-90 har sammanlagt 22 mynt, samtliga medeltida, tillvaratagits. Myntens präglingsstid sträcker sig mellan ca 1250 och 1450.

Mynten utgör idag det främsta dateringsinstrumentet vid tolkningen av byggnadens olika uppbyggnadsfaser. I en uppsats i *Åländsk odling* (Hörfors 1991) har kunnat visas hur de olika golvnivåerna i byggnaden kunnat dateras med hjälp av dessa fynd.

Jomalaanläggningen är ett tidigt exempel på en medeltida befäst gård. Den består av ett 20-tal husgrunder, belägna innanför en delvis grävd och delvis naturlig vallgrav. Den utgör en del av fornlämning Jomala 22:4 Prästgården/Kyrkoby, som i övrigt omfattar ett gravfält med över 100 anläggningar samt ytterligare en medeltida gårdsanläggning¹.

Gården är idag komplett och ingen påverkan av lämningarna, förutom de arkeologiska undersökningarna, har skett efter år 1500. Den erbjuder stora möjligheter för forskning kring denna okända typ av anläggning.

Själva källarens inre sidor har ett mått av mellan 4 och 4,5 m. Murarna är mellan 85 och 100 cm breda. Utanför NÖ delen av anläggningen finns dubbla murar, mellan vilka finns avlånga mellanrum, ca 70 cm breda. Mellanrummen har förmodligen rymt trapphus. De dubbla murarna täcker inte hela nord- respektive östmuren, utan de yttre murarna svänger av ca 1 m före hörnen och ansluter till de inre. Utanför västmurens norra del finns ett mindre rum, bildat av en förlängning av nordmuren och en mindre, fristående murdel. Tillträde till huset har skett denna väg, från andra våningen - förmodligen med hjälp av en svalgångskonstruktion.

Myntfynden är huvudsakligen gjorda på de olika golvnivåerna i trapphusen och vid ingången. Det relativt stora antalet myntfynd och anläggningens storlek gör det tro-

ligt, att den fyllt en funktion i administrationen av öarna; endera som sätesgård för en lokal storman eller som säte för utifrån kommande makt. Det är därför intressant att kunna konstatera att hanteringen av svenska mynt i Jomala tycks upphöra mer eller mindre samtidigt med de första omnämnandena av Kastelholms slott.

Byggnaden har brunnit minst två gånger. Den har en gång blivit återuppförd efter en brand. Minst tre byggnadsfaser kan iaktas. Dateringen av dessa byggnadsfaser hänger samman med dateringen av de olika golvnivåerna. Myntfynden har därför varit av största betydelse vid tolkningen av byggnaden.

Mynten

Sammantaget har 22 medeltida mynt, 1 falskmynt och 1 räknepenning framkommit vid undersökningarna i Jomala. (Dessa är väl daterbara och kommer nedan att räknas som mynt i statistiken.)

Myntning

Av mynten är 19 svenska
2 baltiska
och 1 tyskt (hanseatiskt)

Räknemyntet kommer förmodligen från Tyskland/Frankrike och är senmedeltida.

Falskmyntet framkom 1988. Det är av brons och präglat som en brakteat av Malmers typ KrH ÅIId eller Ile.

Ett mynt har inte gått att datera, 629:504; det tillhör dock 1300-1400-tals- brakteaterna.

Typer

En del typer förekommer i flera exemplar

Magnus Eriksson, penningar	5 st
Brakteat, krönt huvud	5 st
Brakteat, krönt S	2 st

Övriga mynt föreligger endast i enstaka exemplar.

Datering

Myntens dateringar varierar mellan ca 1250 (ÅM 629:10) och ca 1450 (ÅM 639:513).

Mynt föreligger från hela perioden däremellan; antalet varierar dock ganska kraftigt (nedan är också falskmyntet och räknemyntet inräknade).

Sent 1200-tal	1300-40	1340-60
antal 2	6	2
<hr/>		
1360-1400	1400-1450	odat
antal 8	4	1

Myntens dateringar visar därmed en mycket stor överensstämmelse med de andra fyndkategorierna på lokalen. Brakteaten, ÅM 629:10, är det äldsta daterbara fyndet. Det svartgods av A:4 typ som hittats i de undre lagren ger en bredare datering, från forntidens slut - fram till ca 1350. Keramiken i de övre lagren antyder att byggnaden varit i bruk under 1400-talet, men att den knappast fortsatt in i 1500-tal.

Den ojämna spridningen av mynt över tiden kan delvis förklaras med utmyntningens storlek. Magnus Erikssons långa regeringstid i Sverige var en period då stora mängder utmyntades och myntens halt sjönk.

Det är också påfallande i Jomalamaterialet att 1200-talsmynten och mynten från sent 1300-tal är betydligt bättre bevarade än de från början och mitten av 1300-talet.

Spridning

En av Valdemars svealandsbrakteater hittades 1989 på sockelstenen till SÖ hörnet. Denna del av byggnaden är därmed den äldsta daterade.

Ett andra tidigt mynt, en E-brakteat, hittades mellan de två golvnivåerna i västmursrummet. På samma nivå framkom dessutom en mindre mängd svartgods, av hemmagjord A:4 typ (dat 1000 - ca 1300, Mats Roslund, muntlig uppgift), samt en skärva äldre rödgods. Detta innebär att det undre golvet varit i bruk senast under

1200-talets slut och därmed är den äldsta daterade byggnadsstrukturen.

Från tidigt 1300-tal föreligger ett osäkert exemplar av en EHLS-brakteat och 5 av Magnus Erikssons penningar, samtliga upphittade i NÖ hörnet av byggnaden. Alla mynt fanns inom en kvadratmeters yta och låg nedtrampade i golvnivå 2, ett lergolv.

De utgör förmodligen ursprungligen ett samlat fynd, även om detta inte kan beläggas med full säkerhet.

Två brakteater tillhörande Magnus Eriksson, bäge i dåligt skick, är de enda från 1300-talets mitt. De är påträffade i den hårdliknande anläggningen framför den förmodade ingången, på västsidan. På samma ställe låg också en större sax och en dolk.

Det är en aning anmärkningsvärt att perioden enbart representeras av två mynt som dessutom inte kommer ifrån byggnaden utan från kulturlagren utanför. Särskilt med tanke på att utmyntningen under den aktuella perioden var lika stor som under de andra perioderna.

Mynt från 1300-talets mitt saknas också i NÖ hörnet, där den stora mängden av de andra mynten framkom. Man kan därmed i NÖ hörnet urskilja två klart åtskilda präglingsperioder på de 10 mynt som hittats där. Eftersom de två grupperna, från tidigt respektive sent 1300-tal, dessutom hittades aningen förskjutna i nivå i förhållande till varandra, rör det sig antagligen om två separata, samlade fynd.

De flesta fynd från 1300-talets slut utgörs av brakteater visande krönte huvuden eller S. Dessa kan samtliga dateras till tiden mellan 1363 och 1380.

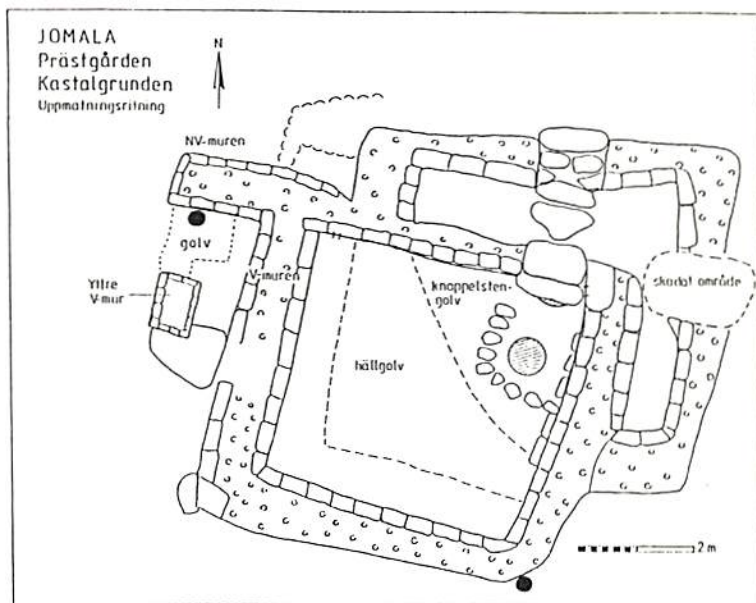
Till dessa kommer ett av de intressantaste fynden, en hanseatisk witten präglad ca 1379 - 87 i Rostock.

Fram till 1300-talets slut är de svenska mynten allenarådande. Efter 1380 förekommer endast ett svenskt mynt medan övriga, få visserligen, är utländska.

Brakteaterna är den grupp mynt som har den största spridningen. De är påträffade i alla delar av kastalgrunden utom i västmursrummet.

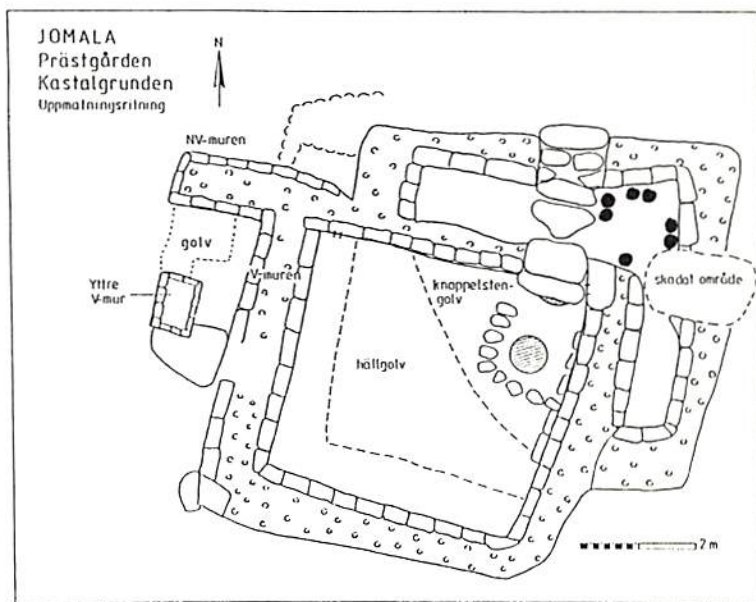
Efter 1380 är myntfynden få. 1400-talet representeras endast av två baltiska brakteater, ett räknemynt och en svensk örtug (Erik av Pommern).

Fortsättning på nästa sida ►

1. Slutet av 1200-talet

Ett mynt på sockeln i SÖ hörnet. Ett mynt mellan golven vid entren på västsidan.

2. 1300 - 1340

Samtliga mynt hittade i NÖ hörnet av den förmodade trappkonstruktionen.

Då övriga fynd vittnar om en lika stor aktivitet i Jomala under 1400-som under 1300-tal är det anmärkningsvärt att inte fler myntfynd från denna period gjorts.

Detta måste tolkas så att byggnadens funktion ändras så att handhavandet av mynt mer eller mindre upphör. Samtidigt verkar kontaktnätet ha ändrats; före 1400 är 19 av 20 mynt svenska. Efter 1400 har endast ett svenskt mynt, örtugen från husgrund 148, tillvaratagits.

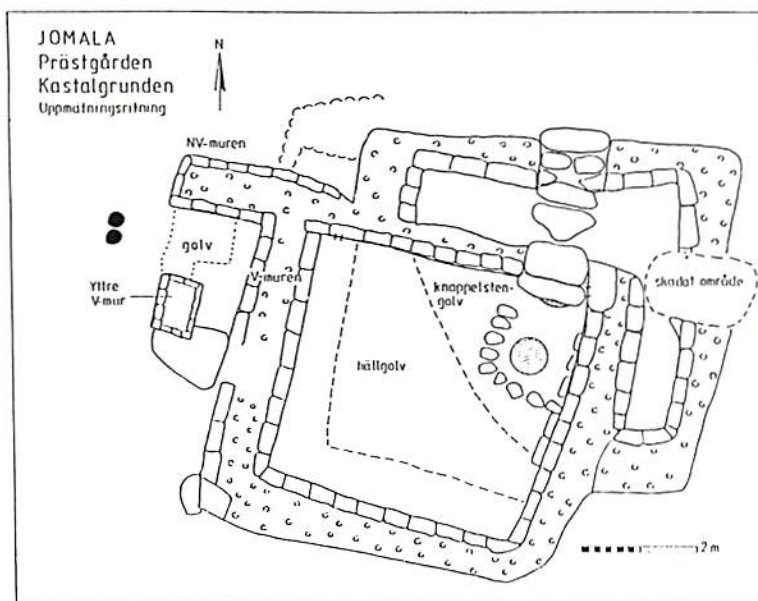
Inget av mynten från 1400-tal daterar konstruktioner. Samtliga har tillvaratagits i kulturlagren utanför byggnaden, alla högt upp i det översta daterbara lagret.

Tyvär saknas daterande mynt inne från själva källaren. I övrigt har det gått att med myntens hjälp datera samtliga golvnivåer utom en.

Avslutning

Jomalaanläggningens skala är klart annorlunda jämfört med det bebyggelsemönster man kan förvänta sig på Åland under tidig medeltid. Det bör därför röra sig om en anläggning som endera tillhört en stor lokal magnat eller som utgått ur sveakungarnas ökade intresse för östersjöarna under slutet av 1200-talet.

Myntfynden är också betydligt fler än man kunnat förvänta sig under normala förhållanden. Uppenbarligen har en hel del pengar hanterats i byggnaden under främst 1300-talet. Det är också intressant att konstatera att myntströmmen påtagligt sinar samtidigt som Kastelholms slott dyker upp i de historiska källorna. Är Jomalaan-

3. 1300-talets mitt

Två mynt hittade tillsammans utanför ingången på västsidan.

läggningen Kastelholms föregångare? Har Kastelholm övertagit beskattningen från Jomala?

Byggnaden har ödelagts av en våldsam brand. I de översta lagren fanns stora mängder sintrat kalkbruk och tegelstenar, vilka smält i hetan. Branden liksom fynden av armborstpilspeisar torde kunna sättas i samband med danskarnas våldsamma brandskattning av Åland 1507, då över 100 gårdar brändes, 1500 marker utbetalades i brandskatt och Kastelholms slott intogs och förstördes.

¹. Se Cederhvarf 1910.

Ett hjärtligt tack till Pekka Sarvas, Helsingfors, för hjälpen med myntbestämningarna.

Jomala 22:4 Prästgården/kyrkoby, "Kastalgrunden"

Förteckning över mynt funna 1952, 1988, 1989 och 1990

Myntfynd 1952

Husgrund 148
ÅM 231:55 Sverige. Erik av Pomern 1389-1434, örtug.

Utanför västmurens södra del
ÅM 231:56 Sverige. Brakteat 1363-70, krönt huvud (Malmer KrH Å11d). Fig 1.

Myntfynd 1988

Lergolvet (Golv 2) i nordmursrummet.

ÅM 617:88 Sverige. Brakteat 1370-80, krönt huvud (Malmer KrH Å11e)

Utanför yttre östmuren
ÅM 617:68 Sverige. Brakteat 1370-80, krönt S (Malmer KrS Å).

GYNNA SNT:s ANNONSÖRER

Bli medlem i SNF -

GOD SERVICE UTLOVAS.

ANMÄLNINGSBLANKETT

TEL 08-667 55 98 — tisd - fred 10-13.

Myntfynd 1989

Mynten bestämda av Pekka Sarvas, Nationalmuseets myntkabinett, Helsingfors 1989.

På sockeln i SÖ hörnet

ÅM 629:10 Sverige. Valdemar, Svealand, kronbrakteat (Thordeman gr. XIV) 1250-70. Fig 2.

Utanför västmurens södra ända

ÅM 629:33 Falskmynt eller efterbildning. Brakteat, krönt huvud, i brons. Bild av samma typ som Malmers typ KrH Åd, ca 1363-70.

På NV muren.

ÅM 629:39 Baltikum. Brakteat med huvud. Typen ej närmare bestämbar. 1400-tal?

Utanför nordmuren.

ÅM 629:103 Frankrike? Tyskland? Räknepenning. Medeltid.

Myntfynd 1990

Mynten är bestämda av Pekka Sarvas 15.10.1990.

Under trappan.

ÅM 639:501 Sverige? Möjligen en dåligt präglad brakteat av Malmers EHLS-grupp (ca 1300-25) eller en samtida förfalskning av en motsvarande brakteat. (Malmers sid 275, plansch 25).

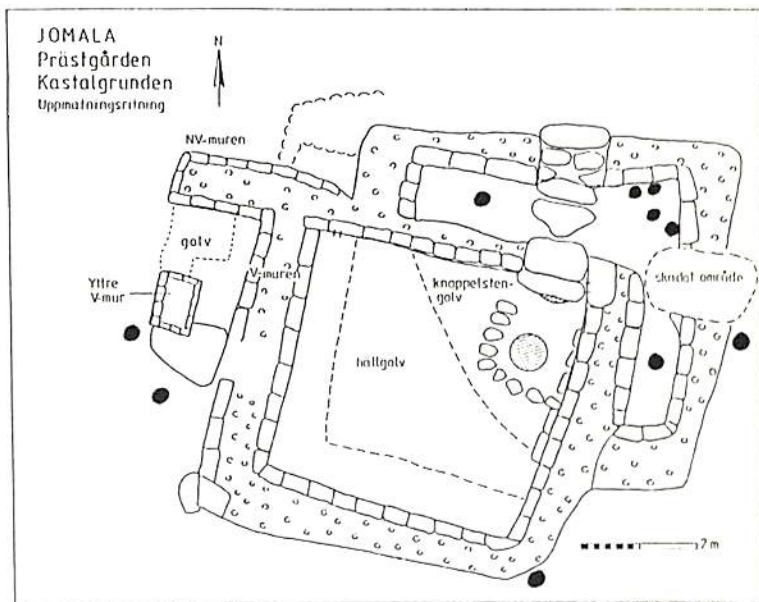
På golv 2 i gränsen mellan trappan och NÖ hörnet.

ÅM 639:502 Sverige. Magnus Eriksson, penning från 1320-30-talen (Lagerqvist grupp XXVI). Bestämningen med reservation av att myntet också kan tillhöra grupp XXVII (1340-50-talen). (Svår läsbar inskrift.) På golv 2 i gränsen mellan trappan och NÖ hörnet.

Murmellanrummet i nordösthörnet.

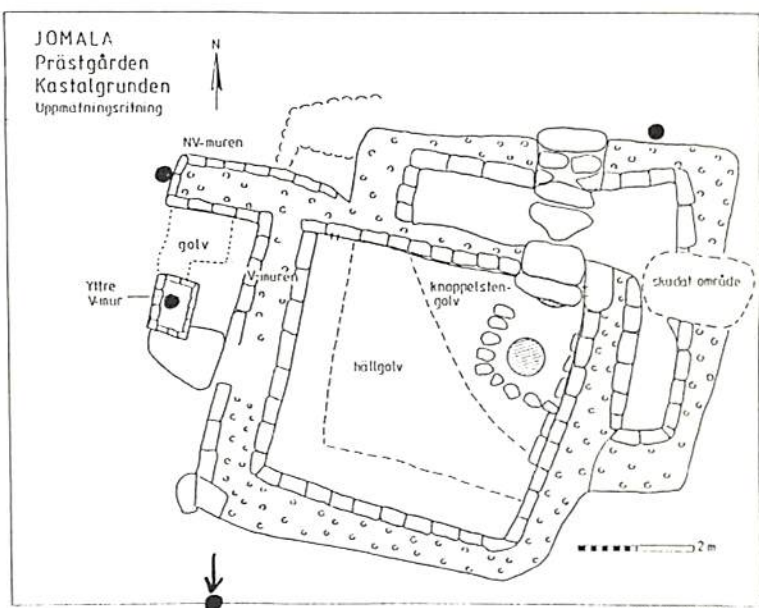
ÅM 639:503 Sverige. Samma som mynt 2. Tydlig läsbarhet. Magnus Eriksson ca 1320-40. (Lagerqvist grupp XXVI).

Fortsättning på nästa sida

4. Slutet av 1300-talet

Mynt spridda över större delen av anläggningen. En koncentration finns dock återigen i NÖ hörnet. Mynten utanför väst- och östmurarna har påträffats i lager som blivit omrörda 1952.

5. 1400-tal

Ett mynt funnet i anl 148, ca 2 m söder om kastalgrunden. De två baltiska brakteaterna ansluter till de övre konstruktionerna vid entrén på västsidan.

Samtliga mynt i NÖ hörnet är hittade på golv 2.

ÅM 639:504 Brakteat. Tillplattad med verktyg, otydbar. Krönt A? 1300- och 1400-tal. På golv 2.

ÅM 639:505 Sverige. Brakteat ca 1370-80, krönt S (Malmer KrS Ä). På golv 2.

ÅM 639:506 Sverige. Brakteat 1363-70), krönt huvud (Malmer KrH ÅIId). På golv 2.

ÅM 639:507 Tyskland (Hansan). Rostock, Witten 1379-87 (Jesse 368). Inskrift: MONETA ROSTRAES, Bild: Grip) (CIVITAS MAGNOPOL, Bild: Kors inom punktram. Fig 3. På golv 2.

ÅM 639:508 Sverige. Samma som 2 och 3) Magnus Eriks-son, penning från 1320-40 (Lagerqvist XXVI). På golv 2.

ÅM 639:516 Sverige. Magnus Eriks-son, penning från ca 1320-40. På golv 2.

ÅM 639:517 Sverige. Magnus Eriks-son, penning från 1320-40. På golv 2.

Murmellanrummet i östmuren

ÅM 639:509 Sverige. Brakteat 1363-70 (Malmer KrH ÅIId, samma som mynt 6). Funnen på golv 2 i mitten av mellanrummet.

Utanför SÖ hörnet

ÅM 639:511 Sverige. Brakteat 1363-70, krönt huvud. (Malmer KrH ÅIle). Övre kulturlagret direkt utanför sockeln.

Västmursrummet

ÅM 639:512 Brakteat med E innanför slät ring (Lagerqvist XVIII B:1). Okänd myntort i Götaland ca 1275-85. Fig 4. Okänd myntherre och myntort. Typen har ti-

Foto: författaren.

digare tillskrivits hertig Erik (död 1275). Enl Kenneth Jonsson (Jonsson 1985, s 124) ligger mynten i senare kombinationer än 1275. Dateringen har därför satts till 1275-85. Ovanpå det undre hållgolvet intill NV muren. Tillsammans med svartgods och en ströning.

Utanför västmuren

ÅM 639:513 Livland. Reval, Scherf (Skärv) från 1440-50-talen. Kors omgivet av 4 punkter innanför strålring. (Norddeutsches Jahrbuch für Münzkunde... II, 1980, s 83, fig 25.) Fig 5. Inkilat på NV murens utsida.

ÅM 639:514 Sverige. Magnus Eriks-son. Brakteat med L inom strålring (Lagerqvist XXVIII), 1350-talet.

I den härdliknande anläggningen utanför västmuren.

ÅM 639:515 Brakteat. Krona inom strålring. Hittad tillsammans med nr ÅM 639:514 (Lagerqvist XXVIII B). 1350-talet.

Litteratur:

Cederhwarf, Björn 1910. Fynd från några medeltida hustomningar på Jomala kyrkbacke 1909. *Finskt Museum* 1910.

Hörfors, Olle 1988. Medeltidsgårdarna i Jomala. *St Olof 1988*. Mariehamn.

Hörfors, Olle 1989. Jomalaanläggningen. Svar till Professor Matts Dreijer rörande den sk Kastalen i Jomala. *St Olof 1989*. Mariehamn.

Hörfors, Olle 1991. Mynten från Jomala. Myntfyndens betydelse för dateringen av den medeltida stormansgården i Jomala. *Åländsk Odling* 1990.

Jonsson, Kenneth 1984. Myntningen under Valdemar 1250-1275 och Magnus Ladulås 1275-1290. *Myntkontakt* 4, 1984:4-5.

Jonsson, Kenneth och Lagerqvist, Lars O 1974. Mynten från Finströms kyrka, Åland. *Åländsk Odling* 1974. Mariehamn.

Lagerqvist, Lars O 1970. *Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt*. Stockholm.

Malmer, Brita 1982. Den senmedeltida penningen i Sverige. Svenska brakteater med krönt huvud och krönte bokstäver. *KVHAA. Antikvariska serien* nr 31. Stockholm.

Thordeman, Bengt 1936. *Nordisk Kultur XXIX*. Stockholm.

Muntliga uppgifter:

Matts Dreijer, professor, fd landskapsarkeolog, Mariehamn. Mats Roslund, Sigtuna museer, Sigtuna.

Sista Spetsbergsmedaljen

Den nyligen (22/10 1990) i Kalmar avlidne sjökaptenen och förre reservofficeren i flottan Ivar Carlsson var kanske den sist kvarlevande aktören från några dramatiska sommarveckor på polarisen vid Spetsbergen för 62 år sedan, där han varit flygspanare.

Dåvarande löjtnant Carlsson tillhörde nämligen den svenska räddningsexpedition, som under befäl av dåvarande kaptenen vid flygvapnet och i flottan, sedermera översten vid flygvapnet Egmont Tornberg († 1951), sökte rädda de överlevande från Nobiles förolyckade luftskepp "Italia". Bl a räddades den italienske markisen själv, medan hans svenske medarbetare docent Finn Malmgren fann sin död på isen.

Expeditionens officerare belönades med olika grader av italienska Kronorden. Dessutom beslöt Kungl Maj:t (försvarsdepartementet) i konselj den 10 augusti 1928 tilldela 11 expeditionensmedlemmar medaljen i guld av åttonde storleken och 16 densamma av femte storleken (ytterligare en den 6 september) med inskrift "För berömliga gärningar" och en särskilt präglad fränsida, att i Serafimerordens band bäras på bröstet. Löjtnant Carlsson och kapten Tornberg tillhörde de första, liksom två civila, radiotelegrafisten Robert Ljunglund och verkmästaren hos AB Aerotransport Bertil Sterner. De övriga sju "gulddåttorna" tilldelades Carlssons förare, sergeant Wiktor Nilsson, förolyckad 1930, kaptен Einar Lundborg och fanjunkare Gunnar Svensson, båda omkomna vid flygolyckor 1931, samt sedermera generalmajorerna Birger Schyberg († 1953) och Bengt Jacobsson († 1960), kommandören Ivar Rosensvärd († 1983) och majoren Einar Christell († 1984), alla nu döda.

Normalt utdelas den 1832 införda medaljen i det 1841 fastställda högblåa bandet med gula kantränder. Såvitt känt har den – huvudsakligen för livräddning – sedan sistnämnda reform, då även storleken reducerades, inalles utdelats 1334 gånger, varav i guld 40 av åttonde och 666 av femte storleken och i silver 535 resp 84; därtill komma udda två "tolvor" i guld och sju i silver. Genomsnittet blir c:a 10/år,

Exemplar av Spetsbergsmedaljen (31 mm, 8:e storleken), tilldelats kaptен Einar Christell och senare skänkt till Kungl Myntkabinettet. Foto N. Lagergren, ATA.

dock ej för de båda senaste decennierna, då medaljen nästan fallit i glömska, synes det.

Leif Pählsson

”Ordenssällskap” och ordenstidskrifter (1)

Under de senaste åren har sortimentet av fackorgan på ”phaleristikens” eller ”insigniologiens” (därom se framlidne Dr. Franz Galls uppsats i *Genealogica et Heraldica*, 10. Internationaler Kongress für genealogische und heraldische Wissenschaften, Wien 1970, Kongressberichte, II, Wien 1972, s 693) område ökat. Här nämnas de viktigaste med anvisningar för förvärv.

1) The Orders and Medals Research Society grundades i London 1942. En c:a 70-sidig tidskrift (tryckt sedan 1973 = volume 12:1 = nr 138), *Orders and Medals*, utkommer med fyra nummer/år, stundom även en specialpublikation. *The Miscellany of Honours* (sedan 1979). Årsavgiften (förfaller per 1 juli) är £6 och kan enklast

gireras till konto GB 28 608 9106 – Mr. Norman Gooding, B.Sc., M.A., 123 Turnpike Link, Croydon, CR0 5NU, England. Angiv ändamålet: ”Subscription OMRS (Ref. No. 499)”. Volymerna följa kalenderåret (1990 = volume 29:4; således = nr 209, vintern 1990).

2) The Orders and Medals Society of America grundades i Kalifornien 1950. Den c:a 50-sidiga tidskriften, *The Medal Collector* (nuvarande namn och format sedan 1956; föregångare av olika format: *The Medals Collectors' Cooperative*, fyra nr april 1949 – mars 1950, *The Medal Collector*, fyra volymer = 30 häften, april 1950 – november/december 1953, *The Medal Collector Bulletin*, två volymer = 22 häften, januari/mars 1954 – december 1955), utkommer med tio nummer/år (1990: volume 41). Årsavgiften är 25 US\$ med en inträdesavgift på 5 US\$, att sändas till kassören (Treasurer of the OMSA) Mr. Brian G. Cannon, 204 Elderfield Road, Newark, DE 19713, Förenta Staterna. Angiv: ”Membership OMSA (Ref. No. 741)”. År 1986 utkom *Index of the Medal Collector*, volume I, 1949–1984 (87 sidor).

3) Bund Deutscher Ordenssammler e.V. grundades 1975 och sammanslogs från 1 januari 1991 med det 1978 grundade Freundes- und Förderkreis Deutsches Ordensmuseum e.V. (FDOM) och Ordenskundliche Vereinigung der ehemaligen DDR. Tidskriften, *Orden-Militaria-Magazin* (sedan 1982; föregångare *Journal. Mitteilungen für Freunde und Mitglieder des BDOS*, nr 0, *Orden Journal*, nr 1, April 1975–II, März 1976, därefter *Orden & Militaria Journal*, nr 12, Mai 1976–45, Dezember 1981), utkommer med sex nummer/år, varav temahäften i april och december. Adress BDOS e.V. Geschäftsstelle, Eisenbergstrasse 10, D-6597 Steinau an der Strasse, Postfach 1260. Årsavgiften 65 DM gireras till Postscheckkonto Ffm. 269645-607 – BDOS/Kreissparkasse Schlüchtern. Angiv: ”BDOS, Kto. Nr. 4002 248, Jahresbeitrag (Ref. BDOS Nr. 162)”. Nr 39 utkom i december 1990 (9:e årgången).

4) *INFO* utkom med nr 1 i januari 1980 såsom ”Mitteilungen vom FDOM” och var fram 6:e årgången (nr 37, Februar 1985) gemensamt organ för FDOM och BDOS (ävensom två heraldiska sällskap) to m nr 60, Dezember 1988, då utgivningen efter schism mellan utgivarna och redaktionen upphörde. Såsom efterföljare utkom *Internationales Militaria-Magazin mit INFO* med nr 61 i september 1990 och samme redaktör, Jörg-M. Hormann, på Verlag Heinz Nickel, Landauer Strasse 100, Postfach 16 47, D-6660 Zweibrücken. Numret är rikt illustrerat, även med färgbilder liksom föregångaren. Sex nummer/år kostar 60 DM på Postscheckkonto Saarbrücken 24778-667 (BLZ 590 100 66). L. P.-n

Fransk belöning till svensk sopran

Av Eva Wiséhn

"Näst Jenny Linds har en sådan stämma,
så klar, så ren, så fyllig och så själfull,
så jämnt utvecklad och så väl skolad,
aldrig klingat från den svenska operascenen."

(Hedberg)

Detta omdöme gällde operasångerskan Lovisa Charlotta Helena Michaëli som föddes i Stockholm 1830. Hon var dotter till korsångaren och kantorn Henrik Gustaf Michal och växte upp i ett mycket musikaliskt hem.

Lovisa, eller Louise som hon kallades, upptäcktes tidigt av sångaren Isidor Dannström, och han ordnade en offentlig konsert med henne. Louise antogs som elev vid Kungliga Teatern 1849 och debuterade som ledande artist tre år senare.

Hon undervisades bl a av Jenny Linds lärare Isak Berg men fick även en gedigen utbildning utomlands hos Manuel García m fl. År 1854, vid 24 års ålder, blev hon ledamot av Musikaliska Akademien. Hon belönades med Litteris et Artibus 1865 och år 1869 blev hon utnämnd till hovsångerska.

En karriär utanför hemlandet tycktes dock locka. I London blev hon engagerad vid Her Majesty's Theatre år 1859. Hon turnerade sedan i Tyskland, Danmark, Holland, Norge och England och troligen Frankrike. Repertoaren var italiensk och fransk. Efter turnerandet återvände hon till Stockholm och blev Kungl Teaterns främsta kvinnliga sångartist. Sitt bästa framträdande, som dramatisk sångerska, gav hon i Bellinis "Norma". Jacob Foroni tillägnade henne sopranpartiet i sin populära musikfars "Advokaten Pathelin". "Louise Michaëli var den enda sopran som kunde fylla tomrummet på stockholmsoperan efter Jenny Lind" (Franzén).

Hennes privatliv var emellertid inte så lyckligt, då hennes enda barn, en dotter, dog 1870 och kort därefter även hennes man. Hon drabbades själv av lungtuberkulos och avled i sviter av

Louise Michaëli som Norma i Bellinis opera med samma namn. Reprofoto: Fritz Engström.

den knappt fem år senare, endast 44 år gammal.

Under sitt turnerande erhöll Louise Michaëli många utmärkelser och bland dem den i denna artikel avbildade guldmedaljen. Den skänktes till henne av kejsare Napoleon III (1852-70) i samband med en konsert på hällen i kejserliga hovkapellet den 30 juni 1867. Varför fick Louise medaljen? Hon var troligen redan en känd artist då hon uppträdde inför det kejserliga hovet. Möjligen hade man redan inför hennes uppträdande färdigställt medaljen eller också har man i efterhand skickat den till henne som bevis på den uppskattning hon rönt.

Efter Louises död ärvde förmodligen hennes bror - skådespelare och

medlem av flera olika resande teatersällskap - Carl Gustaf Michal (1826-82) hennes tillhörigheter och däribland medaljen. Man kan anta att medaljen sedan kommit ur familjens ägo och att namnet Louise Michaëli redan höll på att falla i glömska. Kungl Myntkabinettet erhöll medaljen genom inköp 1894 från E. Wollert för 225 kronor. Medaljen har SHM/KMK inv.nr 9569.

**GYNNA
SNT:s
ANNONSÖRER**

Guldmedaljen som skänktes till Louise Michaëli av Napoleon III. Foto: RIK Fotoavdelningen.

Guldmedaljen är graverad av Jean Jaques Barre (1793–1855), medaljgravör och "Graveur général des Médailles" i Frankrike åren 1842–55 – en av sin tids främsta medaljkonstnärer. Även det svenska konungahuset har utnyttjat Barres tjänster. Ett flertal medaljer från Karl XIII–Karl XIV Johan och drottning Desideria utfördes av honom. Hans porträttstudier har kopierats av svenska konstnärer. Barres porträtt av Napoleon III återfinns även på de dåtida reguljära franska mynten. På medaljen ser vi porträttet spegelvänt. Tyvärr saknas bandet.

Åtsidan: Napoleon III:s lagerkrönta bröstbild, höger sida. Omskrift: NAPOLEON III EMPEREUR; under bilden: BARRE.

Frånsidan: i fältet står skrivet på fem rader SOLO/CHANTÉ PAR/M^{ELLE} MICHAELI/30 JUIN/1867.

Omskrift: upptill MAISON DE L'EMPEREUR, nedtill MUSIQUE DE LA CHAPELLE. Dessa båda inskrifter skiljs genom två lyror. Över medaljen syns en guldkrona med en ring för upphängning.

Vikt 60 gram. Diameter 40 mm.

Litteratur:

Forrer, L.: *Biographical Dictionary of Medallists*. London 1904.

Franzén, N-O.: Michaëli, Lovisa... *Svenskt Biografiskt Lexikon*, Stockholm 1985–87.

Hedberg, F.: *Svenska operasångare*. 1885.

Österberg, C., Lewenhaupt, I., Wahlberg, A.G.: *Svenska kvinnor. Föregångare Nyskapare*. Lund 1990.

Belöningar för livräddning

Vi lever i specialsamlarnas och -forskarnas tidevarv. Redaktionen har gjorts uppmärksam på att det bildats en förening, *The Life Saving Awards Research Society* (1987) och som redan gett ut flera nummer av sin Journal. Just nu kan man subscribera på nr 10–12 för £8 (£6 om man bor i Storbritannien). Äldre nummer fås för samma pris (1–3, 4–6, 7–9).

Enligt sina stadgar skall föreningen "further research into humanitarian awards given for saving and perpetuating life."

Betalning sker till:

The Hon. Treasurer J. W. Wilson,
26 Hall Dene Close, Merrow
Guildford, Surrey GU1 2UL
England

med check utställd på föreningens namn på engelska.

Adressändring?

**Använd postens
adressändringsblankett,
som Du sänder till:**

Svenska
Numismatiska Föreningen
Sandhamnsgatan 50 Anb
115 28 STOCKHOLM

RECENSIONER

Makt och människor i kungens Sigtuna (redaktör Sten Tesch). 176 s, ill. ISBN 91-971233-1-5, (1990). Pris 90:- + porto. Sigtuna museer, Stora gatan 55, 193 00 SIGTUNA.

I boken publiceras 28 artiklar om de preliminära resultaten från den arkeologiska undersökningen i kv. Trädgårdsmästaren 9 och 10, Sigtuna. Det kan kanske glädja flera SNF-medlemmar att få veta, att Sven Svenssons stiftelse för numismatik lämnat bidrag till dessa utgrävningar.

Bland artiklarna borde alla hitta något personligt intresserande. För oss i SNT blir tre stycken inringade.

Eva Svensson redovisar *Myntfynd i Sigtuna*. Inledningsvis berättar hon om vikingatidens myntfynd och utlandsresor i allmänhet. Därefter följer en förteckning på mynten från de två kvarteren, som ej hittades i hantverksbodarna längs Stora gatan utan "i stället i bostadshuset, ibland gömda i lergolven, eller i gränder och på ödetomter där de tappats". Av de 27 mynten är endast 3 depåfynd. Flertalet av mynten är tyska.

Lars O. Lagerqvist kommer med en *Sensation - mynttillverkning i Sigtuna på 1180-talet*. Under utgrävningen hittades nämligen ett blystycke med myntstansavtryck för ett av Knut Erikssons mynt. Med detta fynd som utgångspunkt ger Lagerqvist oss en fin redogörelse för den tidens myntningsförhållanden (slagrätt och slagplatser samt mynttyper). Avslutningsvis får vi veta var fynd från mynttillverkning gjorts i vårt land. Efter det att denna artikel skrevs har ännu ett sådant fynd - från Olof Skötkonung - påträffats just i Sigtuna, men på en närbelägen tomt (SNT 1990:8, s 172).

Slutligen ger oss *Jan Edvardsson* ett sigillografiskt bidrag - *Rörande ett märkvärdigt föremål eller Sigtunas äldsta stadssigill återfunnet?* I fynden ingick en medaljong med tre tornbyggnader, som för-

anleder Edvardsson till utläggningar om motivets användning i samtida mynt och sigill samt om dåtida statsledningen i Sverige.

NUF

Mänsklighet genom millennier. En vänbok till Åke Hyenstrand. Sammanställd med anledning av Åke Hyenstrands 50-årsdag den 13 juli 1989. Stockholm 1989. 250 s. ISBN 91-7192-763-8.

Det är en "välmatad" festskrift - inte mindre än 32 bidrag ger ny belysning på det mesta.

Ur vår synpunkt bör två bidrag framhävas - av *Kenneth Jonsson* och *Torin Zachrisson*.

Jonsson skriver om *Fyra vikingatida myntfynd från Västmanland* och stödjer sig därvid främst på Jacob von Engeströms manuskript och auktionskatalogen över Johan Scharps myntsamling, eftersom fynden skingrats. Det är två ströfynd från Arboga och Västerås samt två skatfynd från Björskogs och Lundby socknar. Jonsson presenterar även en tabellärisk översikt över antalet exemplar i de vikingatida myntfynden i Västmanland från olika länder.

Zachrissons bidrag heter *...tog Knuts guld i England... - förekomst och frånvaro av vikingatida ädelmetalldepåer i Uppland och Södermanland* och har runstensinskrifter som utgångspunkt. I Mälardalen finns ca 1.800 runstenar bevarade från vikingatiden. Av vårt lands sk. "utlandsfärdstenar" finns ca 79% i Mälardalen. I artikeln framläggs fint kartmaterial över utlandsfärdstenarnas placering i Mälardalens län och ädelmetalldepåerna i Uppland och Södermanland; för Upplands del fördelas även fyndbeståndet inom de uppländska folklanden i relation till antalet bebyggelseenheter. Artikeln är full av intressanta iakttagelser. Jag nöjer mig med att återge följande: "I depåernas utbredning kan ett kronologiskt förlopp urskiljas; under äldre vikingatid ansluter depåfynden till Mälarens inre fjärdssystem och centrala färdstråk, medan de yngre vi-

kingatida depåerna alltmer uppvisar en förskjutning åt Östersjöns kust. Färdledsanknytningen är alltså märkbar under hela vikingatid; Södermanland uppvisar även i detta avseende en likartad bild!"

Jag vill avsluta med att än en gång fästa läsarnas uppmärksamhet på den rika kunskapskälla som vårt lands festskriftsflora är - gå inte i antikvariat och bibliotek förbi dem, tag ned dem och studera innehållsförteckningarna! På de mest oväntade håll har jag funnit små pärlor.

NUF

Lars Gahrn: Sveariket i källor och historieforskning. Meddelanden från Historiska Institutionen vid Göteborgs Universitet, nr 36. Källered 1988. 358 s. ISBN 91-7900-550-0. ISSN 0345-914X.

Äntligen har den kommit! Vad då? Jo, en av gemene man efterlängtat, komprimerad sammanfattning av vårt lands äldsta historia fram till 1200-talet. Olika "skolor" har under decennierna lagt fram sin speciella tolkning av det förgångna. Men här sammanfattas allt vad tillgängliga "källor" kan ge!

Gahrn börjar med att i en första avdelning om "Sveariket" skriva om källorna och använder dem sedan i olika kapitel om "svearna," "götarna," "rikets tyngdpunkt" och "underkungar och jarlar." Det är en sann fröjd att läsa hur han väger de olika utsagorna mot varandra från krönikor, isländska sagor, kungabrev, runstenar, m.m. Hans "avrättning" av västgötaskolans budskap går verkligen in!

I en andra avdelning om "nägra lärda antaganden, traditionsutvecklingar och sägner i kritisk belysning" går han igenom källorna för "Sankt Sigfrid," "Olof Skötkonung" och "Ärkebiskop Unni," m.fl. Även dessa områden behandlas på samma noggranna sätt.

Min slutsats blir, att var och en - även den strikt numismatiskt intresserade - måste läsa denna avhandling för att få det rätta greppet på vår äldsta historia. NUF

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nålmarken

Öppettider
Vardagar 10.00 - 18.00
Lördagar 10.00 - 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-11 50 81

Mitt i City PEO Mynt & Frimärken

Med stor sortering av
Mynt • Sedlar • Medaljer
Frimärken • Vykort
Aktiebrev • Tillbehör

Drottninggatan 19, Box 16245
103 25 STOCKHOLM
Tel 08-21 12 10

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar före 1930

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel 08-11 08 07

Medalj för Katarina kyrka

Katarina kyrka i Stockholm totalförstördes vid en tragisk eldsvåda i maj 1990. En del av det instörtade koppar-taket har tagits till vara, och Sporrongs i Norrtälje har nu slagit en medalj av denna koppar för STIFTELSEN RÄDDA KATARINA. Upplagan är liten – endast 1 000 exemplar – varför medaljen bör bli ett eftertraktat samlarobjekt.

De influtna medlen skall användas för att stödja återuppbyggnaden av kyrkan, vilket har kostnadsberäknats till 200 miljoner kronor. Sporrongs har bidragit på sitt sätt genom att donera kostnaderna för framställningen av gipsmodeller och stampar.

Gunnar Hallenblad

Årsidan visar S:ta Katarina och på fränsidan ses Stiftelsen Rädda Katarinas emblem med ruinerna av den nedbrunna kyrkan. Kopparmedaljens diameter är 40 mm och vikten 26 gram.

Pengalek

I medaljsalen på Kungliga myntkabinettet visas en utställning som heter "Pengalek". Utställningen som pågår fram till den 10 mars visar en ny sida av pengar i fantasi och verklighet.

En regnbåge anger vägen till skattgömman som bjuder på färgglada monstrar, pussel och kritbord. Här kan vuxen såväl som barn känna sig hemma.

I en monter möter vi Monopol, Finans och Joakim von Anka, spel som de flesta av oss samlats kring någon gång. För en kväll kan vi alla vara de snabba klippens män.

Som barn leker man affär med hjälp av leksaks pengar i papper, plast och plåt. Lek såväl som spel avspeglar den vuxna verkligheten.

Jag blir munter till sinnet vid åsynen av för mig välkända 5-öringar i brun och gul papp. Visst minns man smaken av de gula och röda frukt-pengarna i segt "godisgummi".

Pengar i barnaögon har dock inte alltid varit en glad lek. Arbetspolletter och fattigpolletter påminner om hårdare villkor i äldre tid.

En skolsparbössa berättar om sparandets dygd som 50- och 60-talens skolbarn fick lära sig. Med "Lyckoslanten" stiger Spara och Slösa in i barnens medvetande.

För idé och arbete med utställningen står Katarina Schoerner, Eva Wiséhn och Ian Wiséhn (ej med i bild). De båda damerna har här sällskap av riksantikvarie Margareta Björnstad och museidirektör Lars O. Lagerqvist. Foto: Ulf Bruxe (Rik).

Sist i utställningen finns en monter med sagor och äventyrsberättelser som anknyter till mynt och skatter. Här sitter Pippi Långstrump med sin kappsäck full av guldpengar. Vid hennes sida lurar "Bergatrollet" böjd över sin klirrande kista.

Avslutningsvis kan jag bara instämma med Farbror Joakim som badande i sina guldpengar vilt ropar: – "Jag älskar pengar! Jag älskar att ta i dem, att lukta på dem. . .".

Karin Beckman-Thoor

Svar på SNF:s julfrågor 1990

Rätt rad: 21X X21 IIX 22

(Se SNT 1991:1, där frågorna återges)

1. Både pappersbruket och sedeltryckeriet ligger i Tumba.
2. I Numismatiska meddelanden XI finns Johan III:s mynt av A. Levin.
3. 1 öre = ekorre, 10 öre = bi, 25 öre = fågel.
4. Det gick 4 ass eller 2 dupondier på en sestertie.
5. Riga, Wolgast, Augsburg, Erfurt, Nürnberg, Osnabrück, Würzburg och en ovisst myntort.
6. 10 öre nickel 1941 har inget mm.
7. Det finns 3, 4, 7, 9, 14 och 18 stuiver.
8. Riksdaler 1721 har två regenter på fransidan och en på åtsidan.
9. Första myntet som har tre kronor avbildas i föreningens nål (Magnus Eriksson, penning). Albrekts örtug avbildar för första gången kronorna ställda två över en, d v s lilla riksvapnet.
10. 2 DSM 1700 med koppar från gruvan i Svappavaara, präglad i Kengis. På 1701 har även XI omgraverats till XII.
11. På den venetianska zecchinon stod inskriften "Sit tibi Christe datus quem tu regis iste Ducatus" eller "Hertigdömet du styr, må Dig ägnas o Kristus". Denna "sekin", som tack vare inskriften gav namn åt våra och andra dukater, vägde 3 1/2 gram och präglades från 1280 och in på 1800-talet. Ordet kom från arabiskan, sikka = mynträtt.

A. F.

AUKTIONER

SVENSKA

- Mars 2 Mynthuset, Stockholm
22-23 AB Stockholms Auktionsverk.
April 13-14 B. Ahlström Mynthandel
AB, Stockholm.
23 SNF:s vårauktion, Stockholm
(endast för medlemmar).

UTLÄNDSKA

- Mars 2 Helsingfors, Holmasto.
7-8 London, Glendining's.
April 24-26 Frankfurt, Peus.
Maj 14-15 Zürich, Bank Leu.
Antika mynt.
16-18 München, Giessener Münz-
handlung.
22-24 München, Hirsch.
25 Helsingfors, Holmasto.

FÖRENINGAR

ESKILSTUNA NUMISMATISKA FÖRENING har möten på Nya Gästis kl 19.00 sista tisdagen i varje månad utom december. Auktion varje gång.

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad (utom i juli och augusti). Apollögården vid Almvägen, Fagersta. Tid: kl 19.00. Upplysningar: tel 0223-116 71.

FALU-BORLÄNGE MYNTKLUBB. Möteslokal Borlänge, biblioteket Borganäsvägen, Falun, Kristinegården, Kristinegatan 9 - II. Dalen 4, Borlänge.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion andra måndagen i månaden 18.45 i Traktören, Köpmangsg. 20. Lista från A. Falk, Hvitfeldtsg. 5, 411 20 Gbg. Medalj- och fotocirklarna 1:a resp. 3:e onsdagen 18.30 i klubblokalen, Schackspelets Hus, Haga kyrkog 3. Antik- och översiktsg. 3:e resp. 4:e torsdagen 18.30 i Sch. Sedelsektionen sista tisdagen 18.30 på Engelbrektsg. 71 (Eng). 6/3 B. Hahne Eriksson: Arvid v. Karlsteen och Johan v. Sydow: Mina medaljer (Sch); 11/3 S. Sonstebj: Att samlar ryska mynt (Tr); 13/3, 13.00, R. Ekre: Medeltida myntningar. Medtag mynt! (Sch); 20/3 Fotocirkel (Sch); 21/3 H. Nilsson, KMK: Bithyniens och Pontos myntningar i hellenistisk tid (Sch); 26/3 Översiktskursen (Sch); 26/3 L. Karlinder, L. Tingbäck: DDR:s sedelhistoria (Eng).

HALMSTADS MYNTKLUBB har möten med auktion i Klara-salen kl 18.30 den första måndagen i varje månad utom juli - aug. Upplysningar: 035-12 96 76.

HÖÖRS MYNTKLUBB har möte med auktion i Höörs Plåts matsal den andra torsdagen i varje månad utom juni-aug. Upplysningar: Evert Olofsson 0413-221 51.

KALMAR MYNTKLUBB har möten första helgfria måndagen i varje månad (utom juni, juli och augusti) kl 19.00 i SPF lokal, S. Långgatan 39, Kalmar. Upplysningar: tel 0480-159 29, 733 30. Auktioner.

KARLSKOGA NUMISMATISKA FÖRENING har möten andra onsdagen i varje månad (utom juni, juli och aug.) kl 19.00 i S-E-Banken, Torget, Karlskoga. Auktioner vår och höst. Upplysningar 506 41 eller 365 39.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad på restaurang Stortugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplysningar: tel 0150-210 45 el 151 00.

MYNTKLUBBEN KLIPPINGEN har myntträff första tisdagen i jan.-april, sept.-dec. Lokal: G. A. skolans matsal, S. Järnvägsgränd, Sundsvall. Information om mynt, värdering, auktion, lotterier. Köp och sälj. Tel. 060-55 64 18, 11 35 03.

LUNDS NUMISMATISKA FÖRENING. Myntträffar med aktiviteter och auktion kl. 19.15 i "Utbildningshuset", Åkergr. 1, Lund. Upplysningar: vard 046-14 43 69 kvällar 046-12 25 93.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra måndagen i varje månad på Pensionärsgränd, V Trädgårdsgatan 57, Nyköping, kl 19. Upplysningar: tel 0155-671 54.

FÖRENINGEN NORDVÄSTMYNT håller sammanträde med auktion i Folkets Hus, Klippan, kl. 19.00, andra fredagen i varje månad. Upplysningar och auktionslista tel. 0451-132 88.

NOLA MYNTKLUBB har möten 3:e tisdagen varje månad augusti - april, utom december. Lokal: Nolaskolan sal 316, Örnsköldsvik. Uppl. tel 0660-166 48 eller 0660-402 20.

NORRÖPPINGENS MYNTKLUBB har möte med auktion kl 19.00 tredje tisdagen varje månad utom i maj - augusti i Ektorps fritidsgård. Auktionsvisning börjar kl 18.00. Även icke medlemmar är välkomna. Beställ lista på tel 011-12 50 12.

NÄSSJÖ MYNTKLUBB har möte med auktion på Gustavssons Trafikskola, Rådhusgatan 33, Nässjö, Upplysningar: tel 0383-158 35 kl 07.00-09.00.

SAMLARKLUBBEN NUMIS, Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad i NV-huset, konferensrummet. Upplysningar: tel 0910-186 80.

SANDVIKEN-GÄVLE MYNTKLUBB har möten kl 19 första onsdagen i varje månad (ej juli - augusti). Lokal: Valbo Kommunalhus. Upplysningar: tel 026-18 18 36.

MYNTKLUBBEN SKILLING BANCO, Linköping, har möten andra helgfria torsdagen i varje månad (utom maj - augusti). Huvudbiblioteket, Hunnebergsgatan 8, Linköping i Lindblomsrummet 1 tr upp kl 18.30-21.00. Årligen anordnas en antik- och samlarmässa samt en resa till Frimynt i Hälsingborg. Upplysningar: tel 013-12 22 62.

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING håller möten sista torsdagen i varje månad utom juni - augusti på IOGT, Kungsgatan 16 A. Klubblokalen: Kungsgatan 38 A, Malmo, håller öppet varje tisdag kl 19-21 under september - maj.

SKÖVDE NUMISMATISKA FÖRENING Lokal: Club Balder på Kulturhuset Oden i Skövde kl 16.00. Upplysningar: tel 0500-808 50 (Thord Lund).

SÖDRA DALARNAS MYNTKLUBB. Möten kl. 18.30 på Folkare fotoklubb, Teleg. 19, Avesta. Upplysningar: tel 0226-562 78 eller 0225-147 83.

MÄSSOR

SVENSKA

April 27-28 Frimynt, Helsingborg

UTLÄNDSKA

April 20-21 Maastricht. The European Papermoney Bourse.

Maj 12 Würzburg. Sammlergemeinschaft Sieboldhöhe

I NÄSTA NR BLA:

Vid Glending's auktion den 12 december förra året såldes en verklig raritet — ett minnesmynt över den skotska drottningen Maria Stuarts förmäling med Lord Darnley — till världsrekordpriset £48.000!

Läs om myntet och dess historia i nästa nr av SNT!

”... ty kärleken till penningar lärer ofelbart göra folket villigare och flitigare att arbeta...”

Spinnhusdirektören Carl Magnus Levin (1700-talet).
Ur Rudstedt, G. *Långholmen*. Lund 1972.

KÖPER • SÄLJER VÄRDERAR AUKTIONERAR

Antikören
Stureplatsen 1
S-411 39 Göteborg
☎ 031-183960

NUMISMATISK LITTERATUR TILL SALU HOS SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Äldre nummer av Numismatiska Meddelanden:

Nr 13: Hyckert. Kungl medaljer	50:—
Nr 16: Appelgren. Gustav Vasas Mynt	30:—
Nr 17: Hyckert. Enskilda medaljer. (i lösa delar)	225:—
Nr 18: Diverse artiklar	50:—
Nr 24: Wahlstedt. Minnespenningar över enskilda män...	75:—
Nr 25: Wahlstedt. Plåtmynt mm.	30:—
Nr 30: Diverse artiklar	30:—
Nr 31: Diverse artiklar. (inb)	30:—

Övriga äldre nr slutsålda.

Alla häftade om ej annat anges.
Beträffande nyare nr — se SNT 1990, nr 8.

Priserna gäller endast för medlemmar.
Porto + exp (5:—) tillkommer.
Beställes från Kansliet: 08-667 55 98.

VÄLKOMMEN

till våra ombyggda lokaler, som nu även inrymmer
växlingskontoret **VALUTASPECIALISTEN** under
Richard och Carl-Johan Ahlströms ledning.

B. AHLSTRÖM MYNTHANDEL AB
Kungsgatan 28-30
Box 7662 · 103 94 STOCKHOLM
Tel: 08-10 10 10, Fax: 08-11 30 75

AUKTION 43

Lördagen den 13 april 1991
innehåller bättre svenska mynt
Antika guld- och silvermynt
Utländska mynt. Sedlar

Katalogen erhålles enklast genom
insättning av kr. 75 på
postgiro 3003-1

VISSTE DU ATT . . .

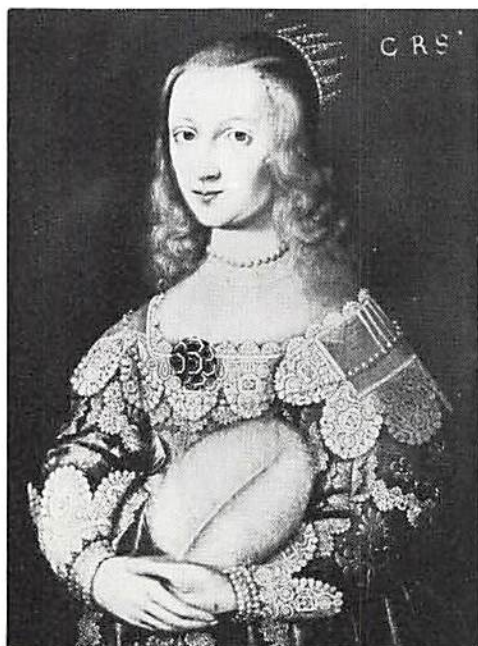
. . . förlagan till Drottning Kristinas
riksdalrar 1641-53 är en oljemålning
utförd av Jacob Elbfas år 1637?

Beställ medlemsförteckning från:

SVERIGES
MYNTHANDLARES
FÖRENING

ÖSTRA STORGATAN 20
S-611 34 NYKÖPING

Drottning Kristina, oljemålning av
Jacob Elbfas. Strängnäs läroverk.